

Dr. Rıfat ARAZ, **Şiir İncelemesi**, Alp Yayınları, ANKARA 2005, s.193-215; Bizim Külliye Üç Aylık Kültür ve Sanat Dergisi, Ekim-Kasım-Aralık 2000, Yıl:2, Sayı:7, s.57-63

BAHAETTİN KARAKOÇ’UN AĞRI DAĞI ŞİİRİ ÜZERİNE “Kuş Ona Derim Ki Ağrı’ da Uça...”

Dr. Rıfat ARAZ

Her şeyin maddeleştiği, şahıs, millet hatta devlet menfaatlerinin ön plâna çıktığı, ahlâki ve kültürel sınırların ise sürekli zorlandığı küçülen bir dünyada yaşıyoruz. Medenilik adına, bilimin ve teknolojinin ortaya koyduğu maddî temellerin üzerine tesis edilmiş sosyal refah, insan oğluna maalesef huzur ve mutluluk vermiyor. Bu itibarla, her geçen gün kendi kimliğinden uzaklaşan, öz yurdunda özüne, tarihine, diline dinine, töresine ve an’anesine yabancılaşan nesillerin varlığı, memleketin gerçek aydınlarını sürekli bu konu üzerinde düşünmeye, meselenin kaynağına inmeye ve çözüm yollarının neler olabileceğini araştırmaya ve tetkik etmeye yöneltmektedir. Bahaettin KARAKOÇ da aynı hassasiyeti duyan aydınlarımızdan birisidir. Onun, serbest tarzda yazdığı şiirlerinin büyük bir bölümünde olduğu gibi, “Ağrı Dağı”¹ şiirinde de günümüzün ekonomik, sosyal ve kültürel çalkantılarından kaçarak, geçmişin ihtişamına sığınışı, sonsuz ve sınırsız olan hakîki saadeti, mazinin eskimeyen “aşkında” ve “idealinde” araması, keza milleti millet yapan temel değerlerin neler olduğunu, mısralarına başarıyla taşıması, hep bahis konusu edilen bu sosyal ve kültürel çalkantılardan kaçış ile maziye olan derin hayranlığın tabîî bir sonucudur.

Şiirin muhteva ve üslûbuna Ağrı Dağı’nın muhteşem görünümü ve bu görünümün uyandırdığı duygu, düşünce, inanç ve hayal çağrışımlarının yanında, dağın birer unsuru haline gelen; “Kuş”, “Kurt” ve “Yel” sembollerinin telkin ettiği şanlı mazimize duyulan “özlem” ile bu özlemin bir gün yeniden gerçekleşeceğine dair beslenen “umut” hakimdir.

KARAKOÇ, Ağrı dağını, birinci bölümün ikinci mısraında: “*Yerle gök arasında bir tek düğüm.*” olarak nitelendirmiş, son bölümünün en son mısraında da: “*Yerle gök arası bir sırlı düğüm*” ifadesiyle aynı benzetmesine devam etmiştir. Şiirin giriş bölümünde bir “düğüm” olan dağ, şiirin bütünlüğü içerisinde tasvir ve tavsifi yapılmasına rağmen çözülememiş, hatta bu düğüme son bölümde “sırlı” sıfatı ilave edilerek dağın varlığındaki sırrın anlaşılamayacağı gerçeğine ulaşılmıştır. Şair bununla, şahıslandırdığı ve mutasavvıf bir insan halinde tasavvur ettiği dağın; insan özellikleriyle telakki edildiğinde onun çözülemeyeceğini, güç ve kudretiyle yeryüzünün halifesi olduğunu, eşref-i mahlukat olarak yaratıldığını, varlığında ise idrakin alamayacağı nice âlemlerin saklı olduğunu anlatmak istemiştir.

Şiirin muhtelif bölümlerinde geçen : “ışık, aşık, secde, fiziğin aşılması, aşk sultanı, her an Rabbiyle konuşma, gönül çizgisinde tutulan güneş, yüreğin şavkla yunması, eteğine koşmak, eteğini öpmek, aşk dergâhı, dergâha yüz sürmek, gönlün göklere çekilmesi, gönlüyle kuşatmak, harama dil sürmemek, ölümden yana korkusu olmamak, yürekle sarılmak, gönül yormamak, fakiri garibi gözetmek, canın can olması, canın sevda kesilmesi, ruhun ışık olması, ruhun hü mâ olması, Ağrı’nın sonsuza köprü olması” gibi kelime ve deyimlere yüklenen anlamlarda şiirin muhtevasını tasavvufî muhite çeken ve bu muhitte gittikçe derinleşen inançlar, haller ve ilahi aşk intibaları yaratmaktadır.

¹) Bahaettin KARAKOÇ, “Ağrı Dağı”, **Bizim Külliye**, Elazığ 2000, S.7,s.56.

Bununla birlikte: “zamana geçit vermemek, Ağrı’nın sesinin her sesi bastırması, Ağrı’nın gökçe gülümsemesi; Kuş’un Ağrı’da uçuşması, seslenince ödlelerin kaçması, gölgenin bey çadırınca olması, suyunu Hazar’dan içmesi; Kurd’un Ağrı’da gezmesi, ün edince göğün ikiye yarılması, ufkunda karganın yarasanın uçmaması çobansız sürüye çobanlık etmesi; Yel’in Ağrı’da esmesi, estetiğinde toz mu, kar mı kaldırdığını bilmesi, tar sesini ve bahar sesini Ağrı’ya sarması,” gibi ifadelerde Türk Mitoloji ve destanlarında geçen olağanüstü liderlere ve kahramanlara, zaman ve mekân içinde fethedilen geniş bir coğrafyaya, sonsuz ve sınırsız ufuklara duyulan milli bir “özlem” vardır. Bu duyuş ve düşünüşler hayal değil, güzel bir umuttur.

Hocamız Mehmet KAPLAN’ ın işaret ettiği gibi: “Mefkure, ancak o mefkureyi benimseyen idealist gençlerin onu hayata uygulamaları ile gerçekleşebilir. Bu da ona inanan bir gençlik kadrosunun yetişmesi ile mümkündür.”²

*İĞDIR’ a inince ilk onu gördüm:
Yerle gök arasında bir tek düğüm.
Çevresi masmavi, başı bembeyaz
Mevsimin perçemi takvimde son yaz
Taş, toprak, kaya değil, AĞRI ılık
Secdeden doğrulmuş dağ olmuş âşık.
Fiziğini aşmış bir aşk sultanı,
Rabbiyle konuşur günün her an’ı.
Gün batarken az kırmızı, çokca mor
Sanırsın zamana geçit vermiyor
Gönül çizgisinde tutmuş güneşi ,
Her sesi bastırmış AĞRI’ nın sesi.*

Karakoç, şiirin yukarıya aldığımız birinci bölümünde, Iğdır İli’ mizden gördüğü Ağrı dağının tasvirini yapıyor. Göze ve gönüle birlikte hitap eden bu tasvirde şair, Ağrı dağının maddi yapısı üzerinde fazlaca fikir ve duygu yoğunluğuna girmeden, şahıslandırdığı, duruşu ve heybetiyle bir mürşide benzettiği dağın manevî cephesini ele alıp, onun iç âlemine ait yapı ve fonksiyonları üzerinde derinleşiyor.

Tasavvufi duyuş ve düşünüş sisteminde insan oğlu, “ten” ve “can” olmak üzere iki farklı unsurdan yaratılmıştır. Maddi olduğundan ötürü “ten” yok olmağa mahkum iken, “can” ebedidir. Dolayısıyla canda, gerek ölmeden önce gerekse ölümden sonra maddi varlığı, diğer bir ifadeyle teni aşma gücü ve kudreti vardır.

Büyük mutasavvıflar ve İslâm alimleri insanın maddi ve manevî yönünün üzerinde etraflıca durmuşlar, onun taşıdığı nefsin muhtelif makamlarının olduğuna işaret etmişlerdir. Bu makamların en aşağısı olan nefs-i emmare ³, kişinin arzu ve tükenmeyen heveslerine boyun eğdiği dünyevî ihtiraslarının ağır bastığı, maddenin manâya üst olduğu bir makamdır ki ⁴ şair, Ağrı dağının varlığında bu noktayı; “Taş, toprak, kaya...” olarak nitelendirilmiştir. Allah’a (cc) kullukta en yüksek makamlardan birisi onun “rızasına” erişmektir. Bu paye ise tasavvufta nefs-i mutmainne ile tarif edilmiştir.⁵ Şiirinde:

²) Prof. Dr. Mehmet KAPLAN, **Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1**, Dergah Yay., 21, İST.1976, s.551.

³) “Ben nefsimi temize çıkarmıyorum, çünkü nefis gerçekten kötülüğü emreder.” **Yunus, 12/53**

⁴) İmam GAZÂLÎ, **İhyâ’ulûmi’d-dîn**, (Tercüme, Ahmed SERDAROĞLU) Bedir Yayınevi, İst. 1975, C.III, s.103-110,143-180.

⁵) “Ey itâatkar nefis! Dön Rabbine, sen O’ndan, O da senden razı olarak...” **Fecr: 27**

“Taş, toprak, kaya değil, AĞRI ıfık”

diye tanımlanan makam, hatta:

“Fiziğini aşmış bir aşk sultanı,”

mısraında ifade edilen aşk sultanlığı pâyesi, nefsin ulaşmayı hedeflediğı noktadır.

Ağrı dağı; yeryüzünde kapladığı alan genişliğine, yüceliğine ve heybetine rağmen, gönül âlemindeki güzelliğinden ötürü fizikî görünümünü hiçe sayan, dıştan ziyade içe, mekândan ziyade ruha, maddeden ziyade mânâya önem veren maddi kimlik ve kişiliğini aşmış bir aşk sultanına, sınırları aşan çevresine mânâ güzellikleri saçan ak saçlı bir mürşide benzetilmiştir. Kişinin fiziğini aşması demek bir anlamda kendisini fethetmesi, iç âleminde ilerlemesi, genişlemesi, yükselmesi ve varlığında “mutlak hakikat”i bulması demektir ki bunun da adı tasavvufta “aşk”tır. Eski Türk inanç sisteminde rastlanmayan, İslâm Diniyle birlikte inanç sistemimize giren, Karakoç’ta ise *“fiziğini aşmış bir aşk sultanı”* mısraında ifadesini bulan “aşk”, Yûnus’un;

*“Beni bende dimen bende değilim
Bir ben vardır bende benden içeri”⁶*

Mısralarında söze dökülen; benliğinden sıyrılarak kendi iç âlemindeki “ mutlak güzelliğı” bulmanın, o mutlak güzellikte bir ve beraber olmanın farklı bir söyleyişidir.

“Rabbiyle konuşur günün her an’ı.”mısraında, ilk bakışta bir mübalağa san’atının mevcudiyeti görünse de, İsrâ suresinin 44. Âyetinde geçen: *“Yedi gök, dünya ve bunlarda bulunan herkes, o’nu tesbih eder. O’nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur..”* Ne var ki siz, onların tesbihini anlamazsınız. O çok yumuşak ve bağışlayıcıdır.” İlahi hükmüne telmih yapılmıştır. Özellikle *“... O’nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur..”* hükmü, günümüzde biliminde ortaya koyduğu şekliyle, kâinattaki canlı cansız bütün varlıkların atom çekirdeğinin etrafında, muntazam bir şekilde dönen elektronların mevcudiyeti ile birlik beraberlik ve uyum arz etmektedir. Bu dönüş, bir bakıma her bir varlığın en küçük parçacıklarının dahi, kendi lisan-ı haliyle o eşsiz yaratıcıyı tesbih etmelerinden başka hiçbir şey değildir.

*“Gün batarken az kırmızı, çokça mor
sanırsın zamana geçit vermiyor”*

Gurup vaktinde Ağrı dağında görünen az bir kırmızılık ile mor rengin hakimiyeti, zamana geçit vermeyen bir engel olarak düşünülmüştür. Bununla güneşin batışının önüne geçilmek, gece karanlığına engel olunmak istenmiştir.

KARAKOÇ; *“ Yerle gök arasında bir tek düğüm”* olarak gördüğü Ağrı dağı ile yeryüzünün “halifesi”⁷ olarak şerefendirilen ve fakat başlangıçtan günümüze kadar üzerinde ısrarla durulan, maddi ve manevi yönüyle incelendiğı halde yinede çözülmemiş bir sır gibi gizliliğini muhafaza eden insanoğlunun aralarındaki benzeşen durumu hal ve mülahazaları mistik bir üslûp ile ortaya koyuyor.

⁶) Ahmet KABAKLI, **Yunus Emre**, Toker Yayınları, İkinci Baskı, İSTANBUL, 1972,s.205.

⁷) “Sizi yeryüzünde halifeler (yöneticiler, yeryüzünün tasarruf ve hakimiyetini elinde bulunduran insanlar) yapan O’dur.” **Fatır Suresi, 35/39**. Tefsiri için Bkz. M. Hamdi YAZIR (Elmalı), **Hak Dini Kur’ân Dili**, C.I, s.69.

Tasavvufî hayat tarzında, dış âlemden soyutlanan, huzuru, mutluluğu ve güzelliği varlık ötesinde arayan insan, kendi varlığında bulduğu “mutlak güzelliğe” olan muhabbetle, sürekli bir iç huzur içerisinde yaşar. Şair Ağrı dağıı seyrederken, böyle bir iç huzurun içerisinde. Bu huzurda, geçmişin ihtişamı ile aynı zamanda geleceğe ait yükseliş umudu yatmaktadır. Zira “yer, gök, mavilik, ışık, güneş” ve “ses “ kelimelerinin anlamlarına yüklenen “sınırsızlıkta” kişinin varlığında tecelli eden “ilahi aşk güzelliklerinin”, merkezden başlayıp gittikçe çevreye doğru yayılan bir muhitte ufuklarla,hatta güç ve takat nisbetinde bütün bir kâinatla “paylaşma sorumluluğu” vardır.

Cumhuriyet dönemi şairlerimizden Ahmet Muhip DIRANAS’ın da Ağrı dağı için yazdığı 180 mısralık uzun ve Edebiyat tarihine mal olmuş önemli bir şiiri vardır. DIRANAS, “Ağrı” adını taşıyan bu şiirinde, onun yüceliği, heybeti ve ihtişamı karşısında kendi aczini, içine düştüğü beşeri zaaflarını, günah, korku ve endişelerini ortaya koyarak, dağı ile benliği arasında oluşan tezdâdî dile getirir. Ağrı dağıın ihtişamı karşısında, kendi varlığında oluşan hayallerini, duygu ve düşüncelerini insanlığa teşmil ederek, şiirine beşeri bir mânâ kazandırır.⁸ KARAKOÇ’un, Ağrı dağıı seyrederken ve onu tanımlarken iç âleminde oluşan duyguları, Ağrı dağı kadar büyük, onun kadar yüce ve onun kadar ihtişamlıdır. Onun bu şevk ve heyecanı, kısmen mistik yapısından kaynaklanmakla beraber, mensubu olduğu milletin ve dininin temel değerlerine içten ve samimi bir sevgiyle bağlı olmasıyla izah edilebilir.

*“DOĞUBAYAZIT’ ta sokuldum ona,
İstedim yüreğim şavkıyla yuna;
Gökce gülümsedi, gülce ürperdim...
Koştum eteğine, verse öperdim...
Yüz sürmek payedir aşk dergâhına
O sabah özlemin sarı ahına
Beş-on damla yağmur ekti bulutlar,
Gönlümü göklere çekti bulutlar;
Gözlerim AĞRI’ ya asılıp kaldı,
Yaşadığım sevda sanki masaldı
Sarıldım AĞRI’ ya bir kurt gibi aç
Yedi renkli düşüm yetmiş bin kulaç,”*

Birinci bölümde zaman zaman geniş, bazen de di’li geçmiş ve miş’li geçmiş zaman eklerini kullanan KARAKOÇ, bu ikinci bölümde, di’li geçmiş zaman ekini kullanarak, Ağrı dağı ile kendi benliğinde teşekkül eden münasebeti, maddî ve manevî yakınlığı izah etmeye devam ediyor. Ağrı’nın duruşu, yüceliği, büyüklüğü ve heybeti karşısında ona duyduğu sınırsız “güven” ve “sığınma” duygusu; tevâzu sahibi olan bir sâlikin, mürşidine duyduğu güven kadar, onun manevî iklimine sığınma isteğince saf, samimi, içten ve sıcaktır.

Doğubayazıt’ ta onun heybetine, manevî atmosferine sığınan şair, bir dervişin halet-i ruhiyesi içerisinde yüreğinin, bir ışık kaynağına benzettiği Ağrı dağında yunup arınmasını ister. Bu bölümde de Ağrı dağı yine ak saçlı, olgun, sezgisi kuvvetli bir mürşit olarak tasavvur edilmiştir. Mânâ âlemine sığınan dervişin arz ve talebini “gökce gülümseyerek” karşılayan bu gönül sultanı, “eteğinin öpülmesine asla izin vermez.” Bununla birlikte, aşk dergâhına yüz sürmenin” kişinin iç âleminde, manevî yükselişe sebep teşkil eden makamlardan bir makam olduğunun idrakinde olan ve bu ruh hali içerisinde “gülce ürperen” şair; çektiği ahlarla sararan “özleminin”, yağmur bulutlarından dökülen “umut” damlalarıyla yeniden kökleşip

⁸) Mehmet KAPLAN, *Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 2.*, Dergah Yay., Birinci Baskı, İst.1987, s.338.

yerleştğini hisseder. Benliğini saran bu mânevî açlıkla Ağrı dağına sarılan ve yaşadığı gerçek âlemden gittikçe uzaklaşan şair, kendisini renkli bir düşün, tatlı bir masal dünyasının güzelliği içerisinde bulur. Bu durum bir bakıma kişinin içinde yaşadığı bunalımlarla dolu gerçek hayattan kaçışı eskinin ilahi aşkına, onun sınırsızlık ve sonsuzluk vadeden güzelliğine sığınışı ,ona yürekten sarılışıdır

Özellikle bölümün ilk beş mısrasında, maddî ihtiraslardan ve iç sıkıntılarından kurtulmanın, hakiki bir dost, güven duyulan bir sevgiliye kavuşmanın verdiği “mutluluk” yatmaktadır. Nitekim “gözlerin, belirlenmiş bir vakte kadar Ağrı’da asılı kalması, yaşanan sevdanın düş kadar renkli, masal dünyası kadar tatlı olması, hep bu iç huzurun dışarıya akseden tezahürleridir.

*KUŞ ona derim ki, AĞRI’ da uça,
Bir gıy çektiğinde ödleler kaç;
Konunca çığ kopa, kalkınca kaya,
Av diye atıla gökteki aya...
Gölgesi olmalı bey çadırınca,
Acı çektermeye can aparınca.
Kalkarken AĞRI’ yı kuşatan duman
Ne işe yarıyor, bilmeli zaman.
Kuş ona derim ki konduğu dalı
Gönlüyle kuşatıp ırgalamalı
Ve suyunu HAZAR’ dan içmelidir,
Uçunca hep AĞRI’ da uçmalıdır.*

Yukarıya aldığımız üçüncü bölümün bütün mısralarının taşıdığı anlamda, KARAKOÇ’ un özlediği ve ısrarla da beklediği “insan tipinin” hususiyetleri yatmaktadır.

Türk insanının öteden beri varolan hasletlerinin başında onun; dürüstlüğü, çalışkanlığı inançlarına bağlılığı, kahramanlığı, cesareti avcılığı, savaçılığı, misafirperverliği, hoşgörüsü, merhameti fedakarlığı, gelenek, görenek ve törelere bağlılığı insan haklarına saygısı, adaleti koruyup gözetmesi ile inanç ve ideallerini hayata geçirmedeki kararlılığı gelmektedir. Şair sahip olduğumuz bu değerleri , Ağrı dağına uçan yahut, uçuşunu istediği kuşun varlığında görmeyi arzulamaktadır. Esasen Kuş; bahis konusu değerlerle mücehhez olması istenen, toplumların dolayısıyla da milletin dinamiklerini harekete geçirecek, ona millî mücadele ruhu verip idealizmi aşılacak olan Müslüman Türk insanının bizzat kendisidir. Bu hasletlerin hayata geçirilmesinin arzulandığı mekân Ağrı Dağı olmakla beraber; gökteki “ay”ın, yerdeki “bey çadırı ile” “Hazar”ın varlığında tecelli eden bütün bir Müslüman Türk coğrafyasıdır. Bugün Anadolu dahil, muhtelif Türk zümrelerinin içinde bulundukları şartlarla, Türk tarihinin ihtişamlı devirlerinin mukayesesini yapan şairin; fert ve cemiyet hayatının özünü kemiren tembelliğe, uyuşukluğa umursamazlığa, şekilciliğe, taklitte, cehalete bağınazlığa, ahlâksızlığa ve zulme asla ve asla tahammülü yoktur. Köklü bir devlet ve millet geleneğini sarsar onun çöküşüne zemin hazırlayan bahis konusu olumsuzluklar, üç kıtaya yayılan bir devlet coğrafyasının parçalanmasına sebep olmuştur. Şahıslandırılan “Kuş’un” varlığında, işte bu coğrafyada yaşayan Müslüman Türk zümrelerinin birliğine, bütünlüğüne ve dirliklerine duyulan hasret vardır. Özellikle;

“Av diye atıla gökteki aya...”

“ve suyunu HAZAR’ dan içmelidir”

mısralarının taşıdığı anlamda, şairin bu ideali açıkça görülmektedir. Burada, şair bütün değer yargılarını kuşun varlığına neden yüklemiştir? Kuşun Türk Kültür ve inanç tarihindeki yeri ve önemi nedir? Sorusu akla gelebilir. Türklerin yaratılış Destanı'nda Tanrı Kayra Han, "kişi "adını koyduğu varlığı yaratmış ve birlikte sonsuz suyun semasında uçmuşlardır ki, "Kuş" burada bir "ilham kaynağıdır." ⁹ Kök-Türk kitabelerinde ölen bir kişinin ruhu için "*uça barmış=uçup gitmiş*" ifadesinin kullanıldığını görüyoruz. Bu münasebetle de Göktürklerin inançların da kişinin ruhu bir kuş şeklinde tasavvur edilmiştir.¹⁰ Ayrıca tasavvufî muhit içerisinde, Hoca Ahmet Yesevî' nin "turna", ¹¹ Hacı Bektaş-ı Velî'nin "güvercin", Toğan Ata' nın "doğan" suretine büründükleri tespit olunmuştur.¹² Şair "ruhun dirilişini" ve milletin "yeniden oluşu "nu arzuladığından, kuşa ise bu hassaların varlığını tespit ettiğinden ötürü, kuş sembolünü kullanmıştır diyebiliriz.

Eski Türk tarihinde yaşanan bozkır medeniyetinin dikkate değer özelliklerinden birisi, belki de en önemlisi, o hayatta yerleşik bir düzenin olmayışıdır. Seferlerin dışında, uzun süreli av törenlerinin yaygın olduğu bu hayat tarzında, kolaylıkla kurulan, sökülen ve taşınan çadırın yeri büyüktür. Karakoç;

"Av diye atla gökteki aya..."

"Gölgesi olmalı bey çadırınca,"

mısralarında Oğuzların bu hayat tarzına işaret etmiştir. Büyük toylarda, şöenlerde beyler için kurulan ve üzerine atılan topların bulunduğu görkemli çadırlar, Oğuz destanlarında teferruatıyla anlatılır. ¹³ Dede Korkut hikâyelerinde, oğlu kızı olanlarla olmayan beyler için kurulan çadırların renkleri, donanımları ve bu çadırlara kabul edilecek beylerin karşılanma usulleri hepimizin malumudur.¹⁴ Şair kuşun gölgesinin bey çadırınca olmasını istemesi, bey çadırının, yüksek geniş ve güvenilir olmasıdır. Dikkat edilirse çadırın bu özelliklerinde dahi Oğuzların daima yükselme ve genişleme idealleri yatmaktadır. Nitekim Oğuz Kağan, büyük bir toy verdikten sonra beylerine ve hakkına:

*"Takı taluy takı müren
Kün tuğ bol-gıl kök kurikan"*¹⁵

yani "Daha deniz(ler) daha ırmak(lar) alalım.) Güneş (ülkemize) bayrak, gök (ise) çadır olsun." Diyerek cihana hükmetme idealini açıkça ortaya koyar. Türk insanının varlığını içten saran bu duyuş ve düşünüş, Türklerin İslâmı kabulleriyle "*İlay-ı kelimetullâh*" inanç ve idealine dönüşmüştür. Karakoç, Türk tarihinin o şanlı dönemleri ile halin mukayesesini yapıp mevcut tezadı ortaya koyarken, mazinin özlemini çeker. Şahıslandırdığı hâtta yer yer " millî bir ideal" olarak tasavvur ettiği kuşun, kâinat hükmündeki Ağrı dağında, nasıl ve ne şekilde, hangi hususiyetlerle uçuşması gerektiğinin işaretlerini verir.

⁹) Nihad Sami BANARLI, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, MEB Basımevi, İSTANBUL 1971,C.I, s.12.

¹⁰) Hüseyin Namık ORKUN, **Eski Türk Yazıtları**, T.D.K. Yayınları, 529. ANKARA 1987,s.36.

¹¹) Fuat KÖPRÜLÜ, **Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, T.T.K. Basımevi, ANKARA, 1976,s.33.

¹²) Necla PEKOLCAN, **İslami Türk Edebiyatı**, İSTANBUL, 1975, C.I, s.252,253.

¹³) O. Şaik GÖKYAY, **Dede Korkudun Kitabı**, M.E.B. Basımevi, İSTANBUL, 1973, s.CCCXXXIII.

¹⁴) Prof. Dr. Muharrem ERGİN, **Dede Korkut Kitabı**, Ebru Yayınları, İSTANBUL, 1986, s.11,12.

¹⁵) Nihad Sami BANARLI, **age**, s,18,19.

KARAKOÇ, bu duyuş ve düşüncelerinde yakın dönem şairlerimizden Yahya KEMAL' e çok yaklaşır. Yahya KEMAL' de beğenmediği “halin” karşısında hayalinde canlandırdığı geçmişin müstesna ve muhteşem güzelliklerine sığınmış, mısralarına millî bir hüznle o günlerin özlemini yansıtmıştır. Ancak, Yahya Kemal'in şiirlerinde, Selçuklu ve Osmanlı Dönemini içine alan 900 yıllık bir mazimiz destanlaştırılırken, Karakoç' ta bu özlem, Türk tarihinin destanlar devrine kadar uzanır.

*“KURT ona derim ki, AĞRI' da geze,
Üç-beş murdar için inmeye düze,
Sürmeye dilini hiç haram kana,
Pervası olmaya ölümden yana...
Un edince gök ikiye yarıla,
Sevdiğine yüreğiyle sarıla
Ay doğarken iniversin ARAS' a
Uçmasın ufkunda karga yarasa.
Çobansız sürüye çobanlık etsin,
Sevgisiyle yürekleri eritsin
ARAS' ın suyunu çeksın AĞRI' ya
Vuslat tohumunu eksin ağrıya.”*

Bir önceki bölümde Türk milletinin sahip olması gereken değer yargılarını Ağrı dağında uçmasını istediği kuş'a yükleyen, bu vesileyle de dağılan milletin birliğinin yeni baştan tesisini arzulayan şair, aynı hasletleri bu sefer de kurt'un varlığında görmeyi istiyor.

Eski Türk destanlarında; “ışık, ağaç, at,su ve kuş” gibi millî ve bedîî unsurlarımızdan birisi olan, totem devrinde ise Türk'ün hayat ve savaş gücünü temsil eden “bozkurt”, zaman ve mekan içerisinde ordulara yol gösteren bir rehber, askerin önünde yürüyen bir kumandan şeklinde tasavvur edilmiştir. Oğuz Han, hükümdarlık ziyafetinde:

“Kök böri bolsungıl uran!”

yani, “bu bozkurt sesi savaş parolamız olsun diyor. Türklerin Ergenekon' dan çıkışlarına yardım eden, günümüzde “Mehmetçik” gibi sembolleşen “bozkurt”, eski Türk boylarında bütün Türklüğün temsilcisi olmuş ve bayraklaşmıştır.¹⁶

*“Pervası olmaya ölümden yana...
Ün edince gök ikiye yarıla,
...
Uçmasın ufkunda karga yarasa.
Çobansız sürüye çobanlık etsin,
...
Vuslat tohumunu eksin Ağrıya.”*

mısralarında, “kurt’ un bahis konusu edilen rehberlik ve millî liderlik vasıfları sıralanmıştır.

*“Ün edince gök ikiye yarıla,
...
Ay doğarken iniversin ARAS' a.”*

¹⁶⁾ Nihad Sami BANARLI, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, Millî Eğitim Basımevi, İSTANBUL 1971, C.I, s.32,33.

mısralarında, kurtla alâkalı tarihî ve mitolojik bir tablo gözlerimizin önüne serilmiştir. Nitekim şair, ay doğarken kayalar üzerinden başını göklere kaldırarak uluyan bir bozkurt' u, Ağrı dağının o muhteşem görünümünün içerisinde kelime ve mısralarıyla resmetmiş, tablolaştırmıştır. KARAKOÇ, bu tablo ile kurdun, eski dönemlerde üstlendiği millî ve dinî anlamlar ifade eden fonksiyonlarını günümüze taşıyarak Müslüman Türk insanının nasıl olması gerektiğine işaret etmiştir. O ideali uğrunda atından inmeyen bir alp, ölümden yana pervası olmayan Allah'ın (cc) adını takatin yettiği yere kadar götürmeyi ve yaymayı şiar edinmiş bir alp erendir.

Müslüman Türk'ün günümüz şartlarındaki halini, durumunu en güzel şekliyle yansıtan,” Çobansız sürüye çobanlık etsin,” mısraında; bugün Suriye, Irak, İran, Rusya, Horasan, Hint ve Balkanlarda yaşayan ve kendi vatanlarında asimile edilmeye zorlanan Müslüman Türk zümrelerinin feryatlarını duyacak, dertlerine çare olacak onların birliğini ve dirliğini yeniden tesis edecek milli ve manevi bir liderin özlemi vardır.

Bölümün, en son; “*Vuslat tohumunu eksin ağrıya*” mısrasında geçen “ağrı” kelimesi, hem Ağrı dağı; hem de”sızı,acı ve ızdırap” anlamlarında tevriyeli olarak kullanılmakla birlikte, ikinci yani” acı ve ızdırap” anlamı daha ağır basmaktadır. Zirâ kavuşmanın tohumu çekilen acılara ekilip, burada yeşermesi sağlanırsa kişinin ızdırapları dinecek, hatta kaybolacaktır.

*“Yel ona derim ki hep sere serpe
Çiçek döker gibi Ağrı'ı öpe..
Bilsin savurduğu toz mudur, kar mı,
Her dağ yıldızlara sakal asar mı?
Kıvrılıp kucağına yattığında
Sesi ezgi olsun, kokusu, kına...
Hazar'dan yükselen her tar sesini
Turnalarda gelen bahar sesini
Çekip kuşak kuşak AĞRI'ya sarsın,
Kabukta kalmasın yüreğe varsın.
Fakire, garibe kılıç vurmaya,
Duvak kirletmeye, gönül yormaya.*

Üçüncü bölümde “kuş”, dördüncü bölümde “kurt” sembollerine yüklenen özellikler, bu bölümde “yel” motifine yüklenmiştir. Dağda hayatını idame ettiren kuş gibi, kurt gibi, yel de dağın kaçınılmaz bir unsuru, onun bir parçası olmuştur. “öp, bil, as,yat, çek,sar,var,vur” ve “yor” fiillerinin faili olarak şahıslandırılan yel; ağrı dağını sevmeli, onu öpmelidir. Estiği zaman savurduğunun toz mu yoksa kar mı olduğunu bilmeli, her dağ başının yıldızlara kadar ulaşamayacağını hesap etmelidir. Ağrının kucağına kıvrılıp yattığında çıkardığı ses, bizim kendi sesimiz yürekleri titreten ezgimiz, kokusu ise kına gibi olmalıdır. Esir Türk illerinin tar, turnalarla gelen bahar sesini, Ağrı'nın özüne yüreğine sarmalı; düşkünleri korumalı; cana,mala ve namusa değer vermeli; ahlâki çöküşe izin vermemelidir. Kuş ve kurt sembollerinde izah edilen millî kahraman ve millî lidere has olan özellikler, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi bir takım benzetmeler ve mecazlar yoluyla “yel” sembolüne yüklenmiştir.

KARAKOÇ, Ağrı dağında, tabiatın o muhteşem güzelliği karşısında duyduğu hayret, hayranlık, özlem ve ilhamını özenle seçtiği kelime ve mısralarına taşıırken, saf şiirde olması gereken şiir dilini de ihmal etmemiştir. Özellikle I. II. ve henüz tahlili üzerinde durmadığımız

VI. Bölümlerde zengin dil hazinesinden titizlikle seçilen bir şiir dilinin mevcudiyeti, bu dille ortaya konulan derin bir duygu inanç ve fikir yoğunluğu okuyucunun dikkatini çeker. Ancak şiirin dili ve üslûbuna yönelik bu tespitimiz, şiirin diğer üç bölümü içinde geçerli midir?.. Kanaatime göre hayır. Geçmişten günümüze, mensubu olduğumuz milletin temel değerlerinin neler olduğunu; Müslüman Türk insanının hasletlerini, inanç ve ideallerini “kuş” kurt ve “yel” sembollerinde ortaya koyan şair; bu sembollerin geçtiği III. IV. ve V. bölümlerde aynı anlamları taşıyan mısra tekrarlarından kurtulamamıştır. Sözü edilen bu üç bölüm, şiirde; aynı semboller, aynı hayal, fikir ve benzetme unsurları kullanılarak, yine aynı mısra sayısından oluşan bir bölüm halinde toplanabilirdi. Nitekim, hemen hemen aynı fikir, duygu, düşünce ve inanç değerleri etrafında halkalanan;

III. Bölümde;

*“Bir gıy çektiğinde ödleler kaç;
Konunca çiğ kopa, kalkınca kaya
...
Acı çektirmeye can aparınca”*

IV. Bölümde;

*“Ün edince gök ikiye yarıla.
“uçmasın ufkunda karga yarasa”*

V. Bölümde;

*“Bilsin savurduğu toz mudur kar mı?”
“Fakire, garibe kılıç vurmaya”*

mısralarındaki “kahramanlık, yiğitlik” ve “merhamet” duygu ve düşünceleri ile;

III. Bölümde;

“Gönlüyle kuşatıp ırgalamalı.”

mısrasındaki aynı anlamı taşıyan;

IV. Bölümde;

*“Sevdiğine yüreğiyle sarıla.
...
Sevgisiyle yürekleri eritsin”*

V. Bölümde;

“ Kabukta kalmasın yüreğe varsın.”

mısralarındaki “sevgi” ve “muhabbet” duygularını terennüm eden toplam (11) mısra şiir dili ve üslûbuyla oluşturulmuş, aynı anlam ağırlıklı (4) mısra ile ifade edilebilirdi. Keza şiire, güzel bir ahenk, tatlı bir ses musikisi kazandırmakla beraber,

III. Bölümdeki :

“Kuş ona derim ki AĞRI’ da uça,

...

Uçunca hep AĞRI’ da uçmalıdır.”

mısralarından ikincisinin çıkarılması, şiirin genel anlamını bozmayacağı gibi, şiirdeki, bedîî tefekkür unsurları dediğimiz “his, hayal, fikir, duygu ve düşüncelerin değişmesine de etki etmeyeceği görüşündeyim.

*“CAN ona derim ki AĞRI’ yı bile;
Tepeden tırnağa sevdâ kesile.
Gün ona derim ki, hep mutlu CUMA,
Ruh AĞRI’ da uçan bir ışık hümmâ.
Yanımda, canımda buldum AĞRI’ yı.
Sonsuza bir köprü bildim AĞRI’ yı.
Dedim: Ey kutlu dağ, artık elveda,
Cihansın, soylusun teksin dünyada!
Bir yanım sıla der, bir yanım AĞRI,
Gezinir içimde bir ince ağrı.
Gittiğim her yerde ben onu gördüm,
Yerle gök arası bir sırlı düğüm.”¹⁷*

Canın can olabilme şartı, Ağrı’yı yakinen bilmesine, onu manevî yönüyle çok iyi tanınmasına ve onun uğrunda tepeden tırnağa sevdâ kesilmesine bağlanmıştır. Bu bölümde, Ağrı dağı ile birlikte, “can” ve “gün” de şahıslandırılmış, “ruh” ise ışığa, ayrıca hümmâ kuşuna benzetilmiştir. Birinci ve ikinci bölümlerde ulu bir mürşit olan Ağrı dağı, bu son bölümde kendisine bağlı olan canları gösterdiği yol, usûl ve erkân ile sonsuza, edebi âlemin güzelliklerine götüren bir köprü olarak tasavvur edilmiştir. Şair bölümünün son mısralarında kendisine huzur ve mutluluk bahşeden dağdan ayrılacağı için son derece üzgündür. O, bu teessürünü:

*“Bir yanım sıla der bir yanım AĞRI
Gezinir içimde bir ince ağrı...”*

mısralarında açıkça dile getirir. Civanlık, soyluluk ve teklik sıfatlarını yakıştırdığı Ağrı dağı ile ayrılık hasreti içerisinde konuşmaya başlar ve “Ey” ünlemi ile sesini ona duyurmaya çalışır.

Kâinatın yaratılış sebebi olan, esasen kendisi de henüz anlaşılamamış küçük bir kâinat hükmünde bulunan insanoğlu ile, “kutluluk, civanlık, soyluluk” ve “teklik” sıfatlarını yükleyerek şahıslandırdığı Ağrı dağı arasında içten, samimi ve sıcak bir münasebet kuran KARAKOÇ; kendi varlığı gibi onun varlığının da çözülemez olduğunu:

“Yerle gök arası bir sırlı düğüm.”

mısrası ile açık bir şekilde ortaya koymuştur.

¹⁷⁾ İsmet ALPARSLAN, *Şiirimizde Ağrı*, Millî Eğitim Bakanlığı, Basımevi, İSTANBUL, 1996, S.140-142

Şairin birer sembol olarak ele alıp değerlendirdiği; “kuş” ”kurt, “yel” “can” gibi unsurların sahip oldukları vasıflara haiz insan tiplerinin günümüzde olmayışı; onu eskinin tarihi şahsiyetlerine destan kahramanlarına ve tasavvuf muhitinde yetişen gönül erlerine, aşk sultanlarının varlığına götürür. Büyük arzu ve ideallere sahip millî liderlerin, âleme ışık tutan büyük mütefekkirlerin, İslâmî insaniyetçilik inanç ve düşüncesini, sınırların ötesine taşıyan güçlü mutasavvıfların gelmesini bir başka ifadeyle yeniden yetişmesini arzular. KARAKOÇ, bu konuda ümitsiz değildir. Mazinin ihtişamlı dönemlerinin derin özlemini duyan şair, bugün geniş bir coğrafyaya yayılmış muhtelif Türk zümrelerinin, Müslüman Anadolu Türklüğünün liderliğinde, aynı coğrafyalarını tekrar vatan yaparak bir araya gelmelerini, âleme sosyal nizamı, adalet ve medeniyeti yeniden götürmelerini ister. Zira Müslüman Türk coğrafyasında, imânın, inancın zahirî ve batınî ilimlerin zengin hazineleri mevcuttur.

Şairin en yüce dağımız olan Ağrı'yı, “hissî bir varlık” halinde tasavvur edip, onu ululaştırmasının temelinde bu hakikat yatmaktadır.

AĞRI DAĞI

İĞDIR' a inince ilk onu gördüm:
Yerle gök arasında bir tek düğüm.
Çevresi masmavi, başı bembeyaz
Mevsimin perçemi takvimde son yaz
Taş, toprak, kaya değil, AĞRI ışık
Secdeden doğrulmuş dağ olmuş âşık.
Fiziğini aşmış bir aşk sultanı,
Rabbiyle konuşur günün her an'ı.
Gün batarken az kırmızı, çokça mor
Sanırsın zamana geçit vermiyor
Gönül çizgisinde tutmuş güneşi ,
Her sesi bastırmış AĞRI' nın sesi.

DOĞUBAYAZIT' ta sokuldum ona,
İstedim yüreğim şavkıyla yuna;
Gökce gülümsedi, gülce ürperdim...
Koştum eteğine, verse öperdim...
Yüz sürmek payedir aşk dergâhına
O sabah özlemin sarı ahına
Beş-on damla yağmur ekti bulutlar,
Gönlümü göklere çekti bulutlar;
Gözlerim AĞRI' ya asılıp kaldı,
Yaşadığım sevda sanki masaldı
Sarıldım AĞRI' ya bir kurt gibi aç
Yedi renkli düşün yetmiş bin kulaç.

KUŞ ona derim ki, AĞRI' da uça,
Bir gıy çektiğinde ödlekler kaç;
Konunca çığ kopa, kalkınca kaya,
Av diye atıla gökteki aya...
Gölgesi olmalı bey çadırınca,
Acı çektirmeye can aparınca.

Kalkarken AĞRI' yı kuşatan duman
Ne işe yarıyor, bilmeli zaman.
Kuş ona derim ki konduğu dalı
Gönlüyle kuşatıp ırgalamalı
Ve suyunu HAZAR' dan içmelidir,
Uçunca hep AĞRI' da uçmalıdır.

KURT ona derim ki, AĞRI' da geze,
Üç-beş murdar için inmeye düze,
Sürmeye dilini hiç haram kana,
Pervası olmaya ölümden yana...
Un edince gök ikiye yarıla,
Sevdiğine yüreğiyle sarıla
Ay doğarken iniversin ARAS' a
Uçmasın ufkunda karga yarasa.
Çobansız sürüye çobanlık etsin,
Sevgisiyle yürekleri eritsin
ARAS' ın suyunu çeksın AĞRI' ya
Vuslat tohumunu eksin ağrıya.

Yel ona derim ki hep sere serpe
Çiçek döker gibi Ağrı'yı öpe.
Bilsin savurduğu toz mudur, kar mı,
Her dağ yıldızlara sakal asar mı?
Kıvrılıp kucağına yattığında
Sesi ezgi olsun, kokusu, kına...
Hazar'dan yükselen her tar sesini
Turnalarda gelen bahar sesini
Çekip kuşak kuşak AĞRI' ya sarsın,
Kabukta kalmasın yüreğe varsın.
Fakire,garibe kılıç vurmaya,
Duvak kirlletmeye, gönül yormaya.

CAN ona derim ki AĞRI' yı bile;
Tepeden tırnağa sevdâ kesile.
Gün ona derim ki, hep mutlu CUMA,
Ruh AĞRI' da uçan bir ışık hümâ.
Yanımda, canımda buldum AĞRI' yı.
Sonsuza bir köprü bildim AĞRI' yı.
Dedim: Ey kutlu dağ, artık elveda,
Cihansın, soylusun teksin dünyada!
Bir yanım sıla der, bir yanım AĞRI,
Gezinir içimde bir ince ağrı.
Gittiğim her yerde ben onu gördüm,
Yerle gök arası bir sırlı düğüm.

BAHAETTİN KARAKOÇ

Bu şiir, Bahaettin Karakoç' un Kahramanmaraş'ta çıkardığı aylık dergiden alınmıştır.
Dolunay, Sayı:5, Mayıs 1986, s.23-25.